

Bankacılığımızda İç Kontrol

Gürdoğan Yurtsever

Beta

Yayın No : 2361
İşletme-Ekonomi Dizisi : 399

1. Baskı – Türkiye Bankalar Birliği – Nisan 2008 – Yayın No:256
2. Baskı – Beta Yayıncılık, Haziran 2010 – İSTANBUL

ISBN 978 - 605 - 377 - 282 - 8

Copyright© Bu kitabın bu basısının Türkiye'deki yayın hakları BETA Basım Yayım Dağıtım A.Ş.'ye aittir. Her hakkı saklıdır. Hiçbir bölümü ve paragrafi kısmen veya tamamen ya da özet halinde, fotokopi, faksimile veya başka herhangi bir şekilde çoğaltılamaz, dağıtılamaz. Normal ölçüy় aşan iktibaslar yapılamaz. Normal ve kanunı iktibaslarda kaynak gösterilmesi zorunludur.

Dizgi : Beta Basım A.Ş.
Baskı - Cilt : Net Kirtasiye Tan. ve Matbaa San. Tic. Ltd. Şti.
Taksim Cad. Yoğurtçu Faik Sok. No: 3 Taksim Beyoğlu/İST.
(Sertifika No. 13723) (0-212) 249 40 60
Kapak Tasarım : Gülgonca Çarpık

Beta BASIM YAYIM DAĞITIM A.Ş.
Himaye-i Etfal Sokak Talas Han No. 13-15
Çağaloğlu - İSTANBUL
Tel : (0-212) 511 54 32 - 519 01 77
Fax: (0-212) 511 36 50
www.betayayincilik.com

ÖNSÖZ

1980 ve özellikle de 1990'lı yıllarda sonra gerek uluslararası, gerekse de banka bazında yaşanan krizler, problemler ve kayıplar, bankacılık sektörünü genel olarak olumsuz biçimde etkilemiş, önemli maddi kayıp, zarar ve ifaslara neden olmuştur. Özellikle iflas veya büyük zararlara yol açan bazı bankalardaki problemlerin en temel nedenlerinden birisinin banka yönetimi veya yetkilileri tarafından ölçüsüz biçimde risk alınması ve alınan bu risklerin kontrol edilebilmesini mümkün kılacık iç kontrol mekanizmalarının oluşturulmamış olması veya oluşturululan mekanizmalardaki büyük aksaklılıklar olduğu görülmüştür. Bu konuda dünya üzerinde bilinen en önemli örnek, Barings Bank'ın iflas etmesine yol açan süreçtir. Bu iflas dünya genelinde tüm finansal kuruluşların risk yönetimi ve iç kontrol sistemlerini yeniden yapılandırmalarının gerekliliğine yönelik önemli bir kendine gelme çağrısı olmuş, tüm dünyada bu konuda önemli bir hareketlenme başlamıştır. Banka zararlarına yol açan problemler analiz edildiğinde, etkin bir iç kontrol sisteminin olmasıyla bu gibi zararların önlenebileceği sonucu ortaya çıkmıştır. Bu şekilde oluşturulan ve işletilen iç kontrol sistemi bankayı zarara uğratabilecek problemlerin zamanında farkedilmesine ve böylece olası zararların önlenmesine imkan vermektedir.

Bu problemlerin yanısıra dünyada belirtilen dönemde yaşanan ve gitikçe hızlanan küreselleşmeye bağlı olarak finansal piyasaların serbestleşmesi, risk hacminin giderek artması, karmaşık ürünlerin ortaya çıkması, piyasaların iç içe geçmesi, belirsiz piyasa koşullarının oluşması, yasal yaptırımların baskısı, gelişmiş ülkelerdeki kar marjlarının daralmasıyla gelişmekte olan piyasalara yatırım yapan uluslararası sermayenin yaptıkları yatırımların geri dönüşünü güvence altına almak amacıyla tüm dünyada daha sıkı kurallar empoze etme eğilimleri de bankacılıktaki risk yönetimi ve iç kontrol sistemlerinin oluşturulması sürecini hızlandırıcı etki de bulunmuştur.

Bu süreçte, bankacılıkta özellikle risk yönetimi sistemlerinin kurulması ve geliştirilmesi yönünde standartlar ve kurallar oluşturma çabası gündeme gelmiştir. Bu dönemde risk yönetimi ile birlikte en fazla önemi artan konulardan birisi de iç kontrol kavramı olmuştur. Bir çok uluslararası, bölgesel ve ulusal kuruluş bu yönde önemli ve yoğun bir çalışma içine girmiştir, çeşitli standartlar geliştirmiştir ve kurallar oluşturmuşlardır.

Türk bankacılığının da yukarıda belirtilen gelişmelerden etkilenmemesi günümüz bankacılığı kapsamında mümkün olmamıştır. Özellikle son dönemde Türk bankacılığında da iç kontrol ve risk yönetimi sistemlerinin oluşturulması yönünde önemli yasal ve yapısal düzenlemelere gidilmişdir.

Bu çalışmada bankacılığımızdaki iç kontrol düzenleme ve uygulamaları ile ilgili bazı açılımlar sağlanması hedeflenmiştir.

Kitap iki bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, iç kontrol kavramının kapsam ve içeriği üzerinde durulmuş, bu kapsamda denetim, kontrol, iç denetim ve iç kontrol kavramları irdelenmiş, söz konusu kavramların benzer ve farklı yönleri ortaya konulmaya çalışılmış, bankacılıkta iç kontrolün önemini artmasına neden olan olaylar, geliştirilen prensipler ve kurum içi kontrol kültürü kavramının kapsamı, temel unsurları, oluşturulmasına yönelik önemli hususlar ile ilgili bilgiler aktarılmıştır.

İkinci bölümde, Bankacılığımızdaki geleneksel iç kontrol uygulamaları, son dönemdeki iç kontrole yönelik düzenlemeler ve bu düzenlemelerde belirtilen hükümlerin, getirdiği yenilik ve değişikliklerin aktarılması ve irdelemesi, uygulamada karşılaşılan sorunlar, olması gereken uygulamalar, iç kontrol sisteminde olması gereklili temel unsurlar ve iç kontrol sistemindeki aktörlerin görev ve sorumluluklarının incelenmesi gerçekleştirilmiştir.

Yararlı olması umuduyla,
İstanbul, 2008

Gürdoğan YURTSEVER

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	5
KISALTMALAR	7

BÖLÜM I

İÇ KONTROL KAVRAMI, ARTAN ÖNEMİ, GELİŞTİRİLEN STANDARTLAR VE İÇ KONTROL KÜLTÜRÜ	9
--	----------

1. İÇ KONTROL KAVRAMI	9
------------------------------------	----------

1.1. Denetim, İç Denetim, Kontrol ve İç Kontrol Kavramları	9
1.1.1. <i>Denetim</i>	9
1.1.2. <i>İç Denetim</i>	11
1.1.3. <i>Kontrol</i>	15
1.1.4. <i>İç Kontrol</i>	16

2. İÇ KONTROL'ÜN ÖNEMİNİ ARTIRAN GELİŞMELER	19
--	-----------

3. İÇ KONTROL İLE İLGİLİ GELİŞTİRİLEN STANDARTLAR	27
--	-----------

3.1. Coso İç Kontrol modeli	28
3.1.1. <i>İç Kontrol Nedir?</i>	30
3.1.2. <i>İç Kontrol Ne Yapabilir?</i>	33
3.1.3. <i>İç Kontrol Ne Yapmaz ?</i>	34
3.1.4. <i>Roller ve Sorumluluklar</i>	34
3.2. Bankacılıkta İç Kontrol Sistemlerine İlişkin Basel Prensipleri	36
3.2.1. <i>İç Kontrol Sisteminin Önemi ve Amaçları</i>	40
3.2.2. <i>İç Kontrol Sisteminin Temel Unsurları</i>	41
3.2.3. <i>İç Kontrol Sistemlerinin Banka Gözetim ve Denetim Otoritelerince Değerlendirilmesi</i>	53
3.2.4. <i>Bağımsız Denetçilerin Rol ve Sorumlulukları</i>	56

4. KURUM İÇİ KONTROL KÜLTÜRÜ	57
---	-----------

4.1. Kültür, Kurum Kültürü ve Kurum İçi Kontrol Kültürü	58
4.2. Kurum İçi Kontrol Kültürü'nün Temel Unsurları	60
4.2.1. <i>Yüksek Etik Standartların Geliştirilmesi</i>	60
4.2.2. <i>Her Seviyedeki Personelin İç Kontrolün Önemini ve Üzerine Düşen Yükümlülüğü Özümsemesi</i>	65
4.3. Kurum İçi Kontrol Kültürü Oluşturulmasının Önündeki Zorluklar	67
4.4. Kurum İçi Kontrol Kültürü Oluşturulması Bakımından Önemli Hususlar	69

BÖLÜM II

BANKACILIĞIMIZDA İÇ KONTROL	80
1. BANKACILIĞIMIZIN GELENEKSEL YAPISI İÇİNDE İÇ KONTROL UYGULAMALARI	80
2. BANKACILIĞIMIZDA İÇ KONTROL ALANINDAKİ GELİŞMELER VE YAPISAL DÜZENLEMELER	82
2.1. 4389 Sayılı Bankalar Kanunu ve Bankaların İç Denetim ve Risk Yönetimi Sistemleri Hakkında Bddk Yönetmeliği.....	83
2.2. 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu ve Bankaların İç Sistemleri Hakkında Bddk Yönetmeliği	86
2.2.1. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu	86
2.2.2. Bankaların İç Sistemleri Hakkında BDDK Yönetmeliği.....	87
3. BANKALARIN İÇ SİSTEMLERİ HAKKINDA YÖNETMELİK HÜKÜMLERİ İLE İLGİLİ BAZI DEĞERLENDİRMELER	103
4. BANKA İÇ KONTROL SİSTEMİNİN TEMEL UNSURLARI	116
5. BANKA İÇ KONTROL SİSTEMİNİN AKTÖRLERİ	117
5.1. Yönetim Kurulu.....	117
5.2. İç Sistemler Sorumlusu/Sorumluları	117
5.3. Denetim Komitesi.....	120
5.4. Üst Düzey Yönetim.....	126
5.5. Tüm personel.....	126
5.6. İç Kontrol Birimi ve İç Kontrol Personeli.....	126
5.7. İç Denetim Birimi ve İç Denetçiler.....	126
5.8. Bağımsız Denetim ve Bağımsız Denetçiler.....	127
5.9. Banka Gözetim ve Denetim Otoriteleri.....	127
6. İÇ KONTROL BİRİMLERİ	128
6.1. İç Kontrol Birimleri İle İlgili Düzenlemeler.....	128
6.2. İç Kontrol Birimleri İle İlgili Eleştiriler Ve Tartışmalar.....	130
6.3. İç Kontrol Birimlerinin Kuruluş Amacı	132
6.4. İç Kontrol Birimlerinin Faaliyetlerinin Genel Çerçeve.....	135
6.5. İç Kontrol Birimlerinin Getirdikleri.....	137
6.6. İç Kontrol Personelinin Unvan Sorunu.....	139
6.7. İç Kontrol Birimleri Hakkında Genel Değerlendirme	141
KAYNAKÇA	145

KISALTMALAR

AAA	: The American Accounting Association
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
A.e.	: Aynı Eser
A.g.e.	: Adı Geçen Eser
AICPA	: The American Institute of Certified Public Accountants
ASB	: Accounting Standard Board
BCBS	: Basle Committee on Banking Supervision
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BIS	: Bank for International Settlements
CEO	: Cheif Executive Officer
COSO	: Committee of Sponsoring Organizations
CPA	: Certfied Public Accountant
EU	: The European Union
FASB	: Financial Accounting Standards Board
FEI	: The Financials Executives Institute
IAASB	: The International Auditing and Assurance Standards Board
IFAC	: The International Federation of Accountants
IIA	: The Institute of Internal Auditors
IMA	: Institute of Management Accountants
IMF	: International Monetary Fund
OECD	: Organization for Economic Co-operation and Development
POB	: Public Oversight Board
SEC	: Security Exchange Commission
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
TBB	: Türkiye Bankalar Birliği
TEDMER	: Türkiye Etik Değerler Merkezi Vakfı
TİDE	: Türkiye İç Denetim Enstitüsü
WB	: World Bank